

Diplomová práce Mgr. Terezy Dvořákové: Novinář Julius Pachmayer před Mimořádným lidovým soudem

Dodatek k posudku magisterské diplomové práce – **Shrnující komentář hodnotitele**

Diplomantka si zvolila za cíl práce popsat poválečný soud s jedním z šéfredaktorů protektorátního tisku, *Juliuem Pachmayerem*. V případě prostudované literatury k tématu uvádí v úvodu práce pouze obecná konstatování, připomenuto je jen několik hlavních titulů, naprosto chybí práce *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*, která je doplněna CD obsahujícím přepisy tiskových porad pro šéfredaktory, která právě by mohla autorce pomoci pochopit realitu při řízení tisku (Viz: *Gebhart, Jan – Köpplová, Barbara – Kryšpínová, Jitka: Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: *Karolinum*, 2010). V případě knihy *Říše a my Karla Lažnovského* je možné polemizovat s autorčiným názorem, že se v případě této práce jedná o „*jakousi Bibli protektorátního novináře*“ (str. 9). Z ní rozhodně není možné vyčíst, „*jaký tlak byl na protektorátní novináře vyvíjen a jaké nároky byly kladeny*“ (str. 9), protože se jedná o ideový manifest jednoho z největších aktivistických novinářů. K omylu došlo v případě publikace *Český tisk pod vládou Wolfganga Wolframa von Wolmar*, která je autorsky přiřazena k historikovi Kvačkovi (*Kvaček „ve své publikaci*“ (str. 16).

V případě metod práce diplomantka uvádí, že „*pro účel této diplomové práce byly proto shromážděny všechny Pachmayerovy články vydané v období 1939-1945 na území Protektorátu*“ (str. 7). Tomu ale odporuje sama práce, ve které autorka cituje ze 7 článků, a jako jejich zdroj uvádí soudní spis, to znamená, že cituje nikoli z originálních pramenů (dobový tisk), ale z výstřížků shromážděných pro potřeby soudu nebo cituje z úryvků v obžalobě. Též avizované shromáždění poválečných „*všech čísel vycházející v době procesu s kolaborujícími novináři před Národním soudem*“ (str. 7) je zavádějící, protože žádné citáty z poválečného tisku nejsou použity, nadto *Julius Pachmayer* nebyl souzen *Národním soudem*, ale *Mimořádným lidovým soudem*.

Již od počátku práce je čtenář „*připravován*“ na očekávaný výsledek diplomové práce, a tou je relativizace *Pachmayerovy* žurnalistické činnosti v období *protektorátu*. Dokonce tohoto šéfredaktora *Vlajky* a později i *Osvěty* označuje za „*spíše okrajového protektorátního novináře a šéfredaktora*“ (str. 8), čemuž si následně odporuje na str. 24, kdy v souvislosti s listem *Vlajka* uvádí, že „*časopis Vlajka tak zastával v protektorátní žurnalistice, alespoň po určité době, výsadní postavení*“. V případě organizace *Vlajka* autorka vycházela z *Pasákovy* práce z 60. let, opomněla nejen problematickou práci prof. *Nakonečného*, ale i nejnovější publikaci věnující se českému fašismu od *Ivo Pejčocha*. Své tvrzení o tom, že *Edvard Beneš* byl do funkce prezidenta „*neoficiálně zvolen již 2. dubna*“ (zřejmě roku 1945) nedokládá relevantním důkazem. S jeho osobou se pojí i nepochopení vydávání tzv. *Benešových dekretů* (str. 25). Tvrzení, že *Pachmayer* byl „*přinucen*“ vstoupit do *Vlajky* je vzato pouze z jeho poválečné výpovědi a není brán v potaz fakt, že každý obžalovaný se snaží při výpovědi si neuškodit, naopak vyličít se v co nejlepším světle. Poválečná svědectví (např. *Dr. Františka Bauera* – str. 15-16) jsou též relativizována poukazem na to, „*do jaké míry je Bauer schopn objektivně a bez emocí reflektovat události pro něj jen nedávno minulé, a zda jen pouze, byť*

nevědomky, nepodléhá očišťovacímu tlaku“ a dále též pokračuje při relativizaci *Bauerova* názoru konstatováním, že „většina novinářů tedy ani jakéhokoliv odboje schopná nebyla, byl jim znemožněn“ (str. 16) a tuto „nemožnost odporu, k němuž by většina novinářů z pochopitelných důvodů inklinovala, je klíčovým zjištěným, kterým již zde, v úvodní části práce nastavuji meze a intence, v nichž můžeme dále uvažovat o činech souzených novinářů“ (str. 16). Takto závažná tvrzení a hodnocení autorka v žádném případě nijak nedokládá. Spíše slouží jako budoucí podpůrný argument pro relativizaci *Pachmayerovy* činnosti. K tomu užívá i některé citáty např. z práce *Pavla Večeři*. V případě pasáží o činnosti retribučních soudů v ČSR po II. světové válce jejich činnost spíše odsuzuje. Není ani zhodnocen fakt, že šéfredaktor *Pachmayer* dostal trest 10 let, což je v polovině možné sazby, kterou na str. 27 připomíná. Rozhodně se tedy nejednalo o příklon k soudu k horní sazbě. Dost často autorka připomíná pohled „současného člověka“ (např. str. 29). K historickým událostem musíme ale přistupovat se znalostí soudobého kontextu. Např. v celé práci zásadně chybí příčina retribučního soudnictví, a to doba nacistické okupace, především perzekuce členů odboje i nevinných obětí. V protikladu k tomu diplomantka uvádí, že internační tábor *Hagibor* „byl po skončení druhé světové války z nacistického lágru přetvořen na koncentrační tábor pro Němce a kolaborace“ (str. 37). V této souvislosti je označení internačního tábora za „koncentrační tábor“ velmi nevhodné vzhledem k dobovému kontextu s ohledem na miliony obětí v nacistických koncentračních táborech. Nepochopitelné je též relativizování dvou zmíněných *Pachmayerových* dopisů, a to pražskému policejnímu řediteli (str. 45) a ministru *Moravcovi* (str. 46). V obou dopisech nebyl *Pachmayer* k ničemu nucen a dobrovolně vyjádřil své smýšlení, mj. svojí „značnou účast na novinářských kampaních např. protižidovských, protibolševických, protimarxistických i protibenešovských“ (str. 46). Oponent souhlasí s tím, že se *Pachmayer* dostal do existenčních potíží, nicméně nesouhlasí s tím, že „navázání bližšího vztahu s *Moravcem* ... není prokázáno“ (str. 47). Pokud by diplomantka provedla zkoumání *Archivu syndikátu novinářů v Národním archivu v Praze*, došla by i k materiálům týkající se *Pachmayerovy* špatné finanční situace. **Zásadně nepravdivé** je diplomantčino tvrzení, že „o tom, že by byl *Pachmayer* redaktorem *Osvěty*, není nic známo“ (str. 47). Zde diplomantka bezděčně potvrzuje, že neprostudovala všechny relevantní tisk k této práci. V *Národní knihovně ČR v pražském Klementinu* je možné si do studovny zapůjčit oba ročníky *Osvěty*, která vycházela od ledna 1944 do jara 1945. *Pachmayerova* špatná sociální situace je s časopisem spojena. *Pachmayer* se po zastavení *Vlajky* pokoušel pod svým pseudonymem „-chm-“, (který vůbec není v práci zmíněn) psát v létě do *Klatovských listů*, jak o tom svědčí např. obsah posledního čísla tohoto periodika, které již nikdy nevyšlo (viz korespondenci šéfredaktora *Tiskového odboru MLO, Ctibora Melče*, s ministrem *Moravcem* v září 1942 spolu s obsahem posledního čísla *Klatovských listů* - in *Národní archiv, fond Moravec, AMV-39, K 85*). V říjnu 1942 požádal ručně psaným dopisem *Národní svaz novinářů* o finanční výpomoc z důvodu nouze. *Vladimír Krychtálek* mu dal poukázat 1 000 Kč (viz *Národní archiv, fond ASYN, sign. NSN – Korespondence 1942, K 123*). Zároveň na základě zmíněného dopisu *Moravcovi* byl na *Leitgebův* příkaz přijat do redakce *Osvěty* jako „sociální případ“ a měl být též původním vedoucím a odpovědným redaktorem připravovaného časopisu. Jím se pak sice stal *Jiří Zavřel*, toho ale *Pachmayer* ve funkci nahradil v lednu 1945 jako *Zavřelův* zástupce a od únorového čísla je v tiráži měsíčníku uveden již jako odpovědný redaktor (viz *Osvěta*, ročník II, č. 2, únor 1945). *Pachmayer* pro měsíčník napsal dva články, které můžeme

považovat za částečně nepolitické, na rozdíl od většinou čtyř až pětistránkových návrhů přednášek pro činovníky *Veřejné osvětové služby* v rubrice *Osvěta v praxi*, kterou vedl. Jednalo se vždy o podrobný životopis některého „významného“ muže, který by mohl být použit při politické výchově. Kromě úvodního příspěvku o *Josefu Pekařovi* (viz *Josef Pekař. Osvěta*, ročník I, č. 1, leden 1944, str. 43-45) se zde objevili např. *Friedrich Nietzsche*, *Artur Schopenhauer* a významní nacisté, jako *Robert Ley*, *Albert Speer*, *Joseph Goebbels* nebo *Hermann Göring*.

Celkový závěr práce ve svých závěrečných tří odstavcích je opět relativizováním *Pachmayerovy* činnosti v *protektorátu* a dokonce diplomantka považuje *Pachmayera* za „nevinnou osobu“, kterou „lidový soud potrestal příliš tvrdě“ (str. 55)!

V práci se výjimečně objevují nelogické pasáže, jako např. „jedním z typických jevů druhé republiky, který logicky zasáhl také československá média, byla snaha německé okupační vlády maximálně omezit demokratické prvky ve společnosti“ (str. 77), překlady ve jménech (př. odkaz č. 146 – nejedná se o *Karla Kunta*, nýbrž o *Karla KUTA*, od roku 1935 poslance za *Národní sjednocení*) nebo v názvech (např. *Komunistická strana* – str. 11 – ve skutečnosti *Komunistická strana Československa*). Taktéž výjimečně se objevují chyby v čárkách (str. 3, 32) nebo špatné skloňování (str. 11).

Vzhledem k celkovému vyznění práce a nedostatečnému studiu pramenů i pochopení dobových reálií navrhuji hodnotit stupněm dobrý.

V Plzni 18. 6. 2013

PhDr. Pavel Suk v.r.